

# Vereniging

TEKST: PAUL VAN DIJK

*Beeldend kunstenaar Hans Emmelkamp*

## Eenvoud en essentie

**'Ik wil graag zo schilderen als Arvo Pärt muziek maakt. Ik houd van de stilte in zijn muziek, die is zo religieus gevuld. Maar ook Bach trekt me erg aan. Om de objectiviteit van zijn muziek, die boven het persoonlijk-expressionistische uitgaat.'**

Aan het woord is de schilder Hans Emmelkamp. Ons gesprek begint direct vanaf het moment dat Wil Uitgeest en ik bij hem in de auto stappen van Meppel, waar hij woont en werkt, naar zijn expositie in Onstwedde. Daar, in zuid-oost Groningen, staat 'Artphy, centrum voor (levens)kunst', ook wel 'de blauwe kunst-kathedraal' genoemd. Hans is curator van een grote expositie aldaar van acht kunstenaars, waaronder hijzelf, met het thema: 'Eenvoud en Essentie' (van 19 september tot 29 november 2020). Een van de eerste dingen waarover onderweg gesproken wordt, is het onderwerp muziek. Hans vertelt dat hij zelf – tot zijn spijt – geen instrument bespeelt. Hij deed verschillende pogingen: piano, cello, ook saxofoon even, maar hij kwam er niet ver mee. Nu, na een intensieve ontmoeting met hem en zijn werk, is het me duidelijk dat dat gemis zich heeft omgevormd tot een fijnzinnig afstemmen van eenvoudige beeldelementen. Hij heeft geleerd te luisteren en het minimale te doen om de ruimte op zijn doeken en collages tot klinken te brengen. Ik zou ook kunnen zeggen: tussen de dingen wordt de stilte hoorbaar. Te zien is, hoe hij geconcentreerd aan het afwegen is, van het gewicht, de richting en de positie van de vormen, tot de gestemdheid en gelaagdheid van de kleuren.

### Omslag

'Het schilderen, het werkproces is voor mij mediteren. Dat heb ik moeten ontwikkelen, die meditatieve werkhouding. Ik studeerde van 1971 tot 1976 aan de Rietveld Academie in Amsterdam en aan de Academie Minerva in Groningen. Ik werkte aanvankelijk impulsiever, meer gestuwd, richting Cobra, of de materieschilders, zoals toen erg in was. Maar geleidelijk is in mij de behoefte ontstaan om daar iets tegenover te stellen.' Van 1987 tot 1989 studeerde hij bij de Werkgroep Kunsten aan de Vrije Hogeschool en met name de lessen bij Benno Sloots zorgden voor een omslag. 'Ik heb mezelf ook wel beet moeten nemen, mezelf



Afb.1 Consonanza, acryl-olieverf op paneel, 40x39cm. 2006.

moeten dwingen om keuzes te maken. Ik ontdekte een diepere behoefte om te luisteren, te horen, of beter nog, te ge-hoor-zamen. Bij Benno Sloots leerde ik niet alleen vanuit mijzelf vorm te geven, maar ook om te ontvangen.' En niet veel later las Hans Emmelkamp in een artikel van de componist Ton de Leeuw: 'Je bent zelf het instrument.' 'Sindsdien besef ik: ik moet me afstemmen, een moment van 'gewijldheid' creëren. Mijn werk is 'gewijld' bezig zijn.' Ergens anders in het gesprek spreekt hij over 'sacrale vormgeving'. 'Ik ben ten diepste een religieus kunstenaar.'

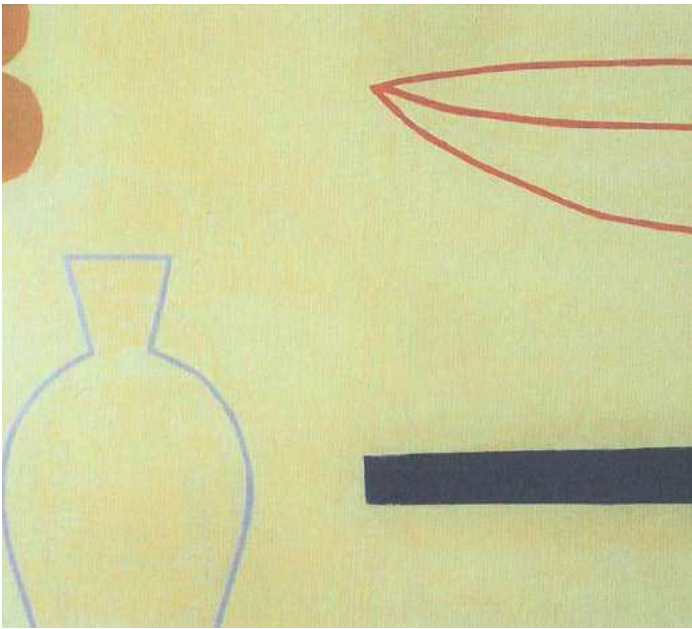
*Ik moet me afstemmen,  
een moment van 'gewijldheid' creëren.  
Mijn werk is 'gewijld' bezig zijn*

### Stilte als rode draad

In een prachtig boek over zijn werk, uit 2017, schrijft hij dat hij in 1992 een overzichtstentoonstelling had die hij de titel *Status Nascendi* gaf. Waarmee hij zijn creatieve proces beschreef als een proces van wording en groei. In 2007 had hij opnieuw een overzichtstentoonstelling (afbeelding 1). Daarover verscheen een recensie met de titel *Stilte als rode draad*. De recensent schreef over de herkenning van stilte en rust in zowel zijn vroegere landschappen als in zijn recente werk. Vanaf die tijd wist hij dat hij zijn spoor gevonden had. En in 2017 de balans opmakend over de ontwikkeling in zijn werk, schrijft hij: 'Ik heb geprobeerd de rode draad door te trekken met de intentie mij nog meer stil te houden om mijzelf duidelijker uit te spreken.' 'Welluidend zwijgen' noemt hij dat (afbeelding 2 en 3).

### Rijpingsplankje

Hans werkt meestal lang aan een schilderij. Zelfs zijn kleine collages (vaak 15x7 cm) zijn het resultaat van langdurig zoeken in de verhoudingen tussen de beeldelementen (afbeelding 4). Van Benno Sloots heeft hij ook het 'rijpingsplankje' overgenomen.



Afb. 2 Sostenuto 3, acryl-olieverf op doek 100x100cm, 2016.

Een plank aan de muur waarop werk staat dat moet 'rijpen'. Dan komt het, bewust of op onbewaakte ogenblikken, even opnieuw in zijn aandacht. Wachten is hard werken! Hans Emmelkamp heeft het wachten en luisteren tot methode verheven.

Hij werkt veel met sjablonen die hij uitknipt om ermee op het doek te schuiven, zoekend naar de juiste verhoudingen. Hij maakt vaak ook kleine, geschetste voorontwerpen aan de hand van kleine collages op mastiek. Dit materiaal heeft een mooie 'huid' en is zacht als ondergrond, zodat hij erin kan krassen en kerven. Hij beleeft het als het maken van muziek, met staccato, pianissimo of soms forte. Veel van zijn titels haalt hij uit het Italiaans, op zich al een zangerige taal, zoals *Consonanza*, *Sostenuto*, *Duetto*. Al sinds jaren verschijnen er motieven in zijn schilderijen die de toeschouwer kunnen doen denken aan bestaande voorwerpen als een kan, een schaal, een pot of een vaas (afbeelding 5). Maar Hans Emmelkamp is het niet om stillevens te doen. Hij gebruikt die vormen op zo'n manier dat je wel een betekenis vermoedt, maar die ook direct weer loslaat. Omdat het spel tussen die vormen onderling, en vooral hun tussenruimte, je tot contemplatie uitnodigt. Vaak ontstaat er een beleving van evenwicht, dynamisch en steeds weer anders. Zelf zegt hij: 'Ik zoek steeds meer naar het sublieme beeld. Ik bedoel een vorm van sublimatie waardoor de kijker een andere, hogere werkelijkheid kan gaan ervaren. Een ervaring waardoor hij het gevoel krijgt dat er méér is, méér dan de feitelijke materiele werkelijkheid.'

### Tussen Mondriaan en De Koning

Het gesprek komt op Mondriaan, omdat hij zich qua intentie verwant voelt aan deze schilder. Maar hij voelt, in het streven naar het minimale, ook het spanningsveld waarin hij dan werkzaam is. Er is het gevaar voor verstarring. Het kan té onpersoonlijk worden. 'Bij Mondriaan werd het op den duur zó objectief; bijna onmenselijk.' Willem de Koning, met zijn expressionistische werk, schiet wat hem betreft weer door naar de andere kant. 'Ik wil er graag tussenin blijven, universeel en objectief en toch niet onpersoonlijk. Als dat lukt, dan stijgt het beeld boven zichzelf uit. In mijn optiek krijgt het dan een sacrale uitstraling.' (Afbeelding 6.) ||



Afb. 3 Forza, acryl-olieverf op doek 70x90cm, 2013.



Afb. 4 Zonder Titel, collage op karton, 7x15cm, 2017.



Afb. 5 A Posta, acryl-olie op doek, 100x80cm, 2018.



Afb. 6 Zonder Titel. acryl-olie op doek, 50x60cm, 2020.